

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

2021-2022

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

REDESCOBRINT EL CINEMA CONTEMPORANI

LES FORMES DE LA MEMÒRIA: LA GUERRA CIVIL

LES PERSEIDES

ALBERTO DEXEUS I ÀNNIA GABARRÓ

Material didàctic de la pel·lícula
Recomanada per a Batxillerat i Cicles Formatius

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA
2. SINOPSI
3. SOBRE LA PEL·LÍCULA
4. QUÈ TREBALLEM?
 1. OBJECTIUS DIDÀCTICS
5. LES FORMES DE LA MEMÒRIA: ENTRE EL DOCUMENTAL I LA FICCIÓ
 1. CODIS I TÈCNIQUES AUDIOVISUALS
6. GLOSSARI
7. FILMOGRAFIA RELACIONADA
8. DADES DE CONTACTE

LES PERSEIDES

Alberto Dexeus i Ànnia Gabarró

Barcelona, 2019

69 minuts

VO Català i Castellà

FITXA TÈCNICA

Direcció	Alberto Dexeus i Ànnia Gabarró
Guió	Alberto Dexeus, Ànnia Gabarró, Miguel Angel Blanca i Maria Colomer
Direcció de fotografia	Ssoí Ramon
Direcció artística	Betma Janer
Direcció de so	Ginebra Abril
Muntatge	Alba Cid
Producció	Boogaloo Films

SINOPSI

Les llegendes de la zona expliquen que el poble i la central tèrmica d'un petit poble de l'Aragó es van construir sobre terreny de batalla de la Guerra Civil espanyola, sobre cossos de cadàvers sense desenterrar. Els fantasmes i els esperits segueixen deambulant pels seus carrers i edificis, mig abandonats en l'actualitat.

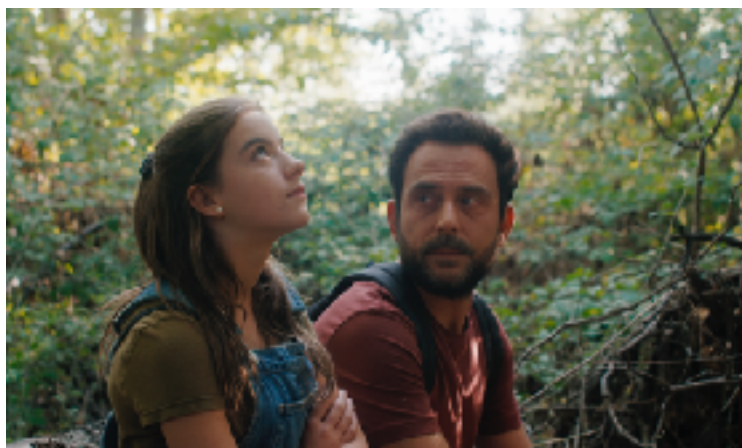
La Mar arriba al poble per passar l'estiu més estrany de la seva vida després del divorci dels seus pares. La nena es refugia en aquestes misterioses llegendes de postguerra que floten al poble a través d'un grup d'adolescents que viuen amb unes regles diferents a les que ella coneix. Incapaç de distingir la ficció de la realitat, la Mar anirà descobrint un lloc més fascinant del que semblava que farà que faci les paus amb el seu pare, conciliant els vincles familiars amb la memòria històrica del nostre país, des del punt de vista d'una adolescent actual.

SOBRE LA PEL·LÍCULA

Les Perseides neix com a projecte final de carrera d'un grup d'estudiants de Comunicació Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra, està produïda per *Boogaloo Films* i compta amb la participació de TV3.

El relat sorgeix de la voluntat de donar forma a diferents experiències personals dels seus autors, tant de l'equip tècnic com artístic. El procés de creació es va donar de forma col·lectiva de manera que en la trama conflueixen diversos temes i aspectes amb els quals l'espectador es pot sentir interpel·lat. La relació amb els pares, el divorci, el pas a l'adolescència o l'alienació en un espai nou són aspectes de la vida que, sumat a la revisió del passat (tant personal com històric) ens poden tocar de molt aprop, i que conformen el marc d'aquesta realitat ficcionada de *Les Perseides*.

L'equip de la pel·lícula forma part de l'última generació que ha pogut escoltar els relats personals dels seus avis i àvies, que van viure la guerra civil i la postguerra en primera persona. La voluntat de que aquesta informació no quedi enterrada (i es perdi amb les generacions que ens han deixat) és fonamental a *Les Perseides*. Es transmet en forma de ficció, però situant els personatges en un espai molt peculiar de l'Aragó, carregat de memòria històrica a nivell tant físic (a través dels espais) com metafòric (a través de les llegendes i les històries de fantasmes), que l'espectador descobrirà al mateix temps que ho fa la protagonista.

QUÈ TREBALLEM?

Proposem una sessió que plantegi les formes de representació i la construcció d'una memòria visual de la Guerra Civil espanyola: l'ús de les imatges d'arxiu, els noticiaris de l'època, els relats ficcionats. Per a analitzar com es representa i com s'explica la guerra plantegem una sessió que inclou dues propostes audiovisuals que presenten relats sobre la guerra amb fórmules narratives i formals diferents.

La sessió inclou un parell de noticiaris breus de la productora Laya Films dels fons de la Filmoteca en el que veurem imatges de les evacuacions de Terol i del repartiment de llet als infants al 1937, i la pel·lícula *Les Perseides*.

Volem promoure que els nois i les noies analitzin i descodifiquin les imatges de la Guerra Civil. En primer lloc per a comprendre un moment històric tan transcendent en la història del nostre país i, en segon lloc, perquè a partir d'algunes orientacions puguin relacionar els antecedents històrics i culturals que s'expliquen i es veuen a la sessió amb conceptes nous, de manera que els puguin connectar amb les seves pròpies experiències.

Farem una comparativa amb les imatges actuals de conflictes com la guerra de Síria. Una manera d'activar les habilitats del pensament crític mitjançant l'anàlisi compartit de la informació.

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- La memòria històrica de la Guerra Civil espanyola
- Com es representa un conflicte bèl·lic
- Memòria i arxiu: la seva importància en el relat històric

LES FORMES DE LA MEMÒRIA: ENTRE EL DOCUMENTAL I LA FICCIÓ

CODIS I TÈCNIQUES AUDIOVISUALS

El dispositiu fílmic de *Les Perseïdes* el conformen un seguit de decisions encaminades i adaptades al treball dut a terme amb els actors (la majoria novells), que és de registre naturalista. Tanmateix la pel·lícula s'inscriu, entre d'altres, en el gènere fantàstic, de manera que el registre naturalista queda inserit en situacions que el contradiuen, amb la finalitat de generar un estat d'estranyesa que passa pel punt de vista de la protagonista.

L'ESPAI: UN PROTAGONISTA MÉS

La localització de la pel·lícula té lloc a Escatrón, un poble situat entre el riu Ebre i el desert dels Monegros, pertanyent al Baix Aragó. Una de les seves particularitats és la immensa central termoelèctrica que es pot observar des de molts punts de la zona. La central va ser un dels motors principals durant els anys 80 al poble, moment en que hi vivien més de 7.000 habitants, gran part d'aquests treballadors de la mateixa. Durant les últimes dècades el poble ha reduït la població i actualment hi viuen poc més de 1.000 persones. Aquest èxode ha fet que Escatrón estigui ple d'edificis i

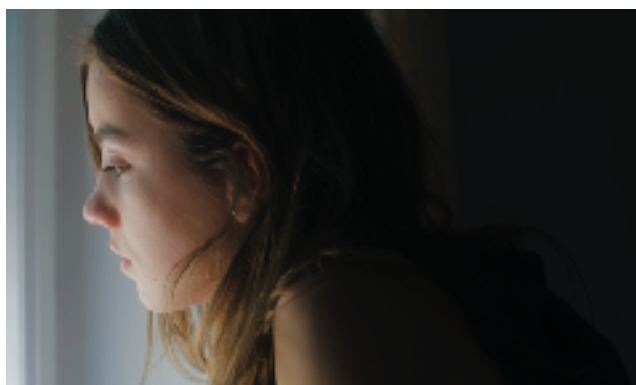
equipaments abandonats, que tenen una importància cabdal a la posada en escena de *Les Perseïdes*.

Els espais buits i certament decadents, i amb ells la reminiscència d'una època que poc a poc va quedant oblidada, són gran part del que mou el guió de la pel·lícula: imaginar i explicar històries en espais sòrdids, on la realitat i la ficció es mesclen, fent reviure els fantasmes del passat. Les protagonistes, per la edat que tenen i per la poca informació del context, interpreten el que viuen no com a part de la Història sinó com un full en blanc on pot entrar qualsevol tipus de ficció.

EL PUNT DE VISTA

La focalització del relat des de la perspectiva de la Mar condiciona també el dispositiu filmic. D'una banda, l'adaptació de la protagonista a un espai que li resulta del tot aliè, sumat al fet que es troba a una edat de transició, fa que la pel·lícula es disperi a través d'elements de gènere per tal d'acabar arribant a escenes de caràcter una mica més realista i marcades per personatges ja adults (el seu pare). D'altra

banda, la càmera sempre es queda amb ella i, per tant, amb la idea de la seva escolta, de la manera com percep el seu voltant.

Durant tota la pel·lícula s'evita la frontalitat dels personatges, i se'ls desplaça també en la composició del pla. La càmera se situa sempre a l'altura de la Mar per tal de marcar clarament el punt de vista, de manera que els personatges adults sempre queden entretallats.

Es prioritzen sempre els plans mitjos curts, els primers plans i els plans detall per sobre del context. Així doncs, l'espai no queda presentat de manera realista, cartogràfica, sinó de manera abstracta, igual que el mapa dibuixat a mà que la protagonista troba a l'habitació que havia estat del seu pare.

EL DISSENY DE SO

El disseny de so va en aquesta mateixa direcció: en un context nou per a ella, la protagonista rep sons dissonants o de procedència misteriosa i als quals, mica en mica i a mesura que passen els dies d'estiu, es va acostumant. La banda sonora, discreta però present, acompanya aquesta sonoritat d'extranyesa constant.

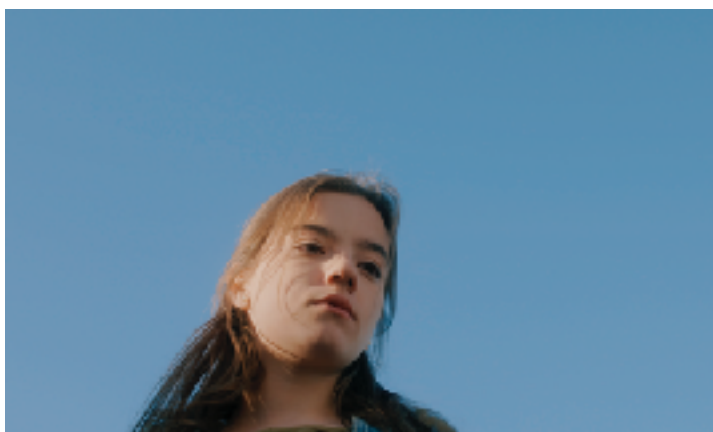
Els morts no parlen, i el silenci també és el vehicle per dialogar amb els espectres del passat. El silenci i la troballa d'una caixa antiga que guarda records gairebé

oblidats dels avantpassats de la Mar, com una gravadora que –en off– parla de tu a tu amb la mort i serveix de pertorbador i inquietant fil conductor de la història.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

Abans de veure la pel·lícula

- Què en sabem de la Guerra Civil Espanyola? Com hem conegut el que sabem?
- Creieu que les generacions que venen tenen present aquest passat i el que això implica en el lloc i el moment en el que vivim?
- Quines maneres tenim d'acostar-nos a la memòria històrica? Pot ser útil la utilització de la ficció o altres gèneres audiovisuals?

Després de veure la pel·lícula

- Què ens ha fet pensar o conèixer que no sabíem?
- Reflexionem sobre el final. Què ens diu?
- Era necessària la introducció en un context per entendre la trama de la pel·lícula?

Sobre els codis i tècniques audiovisuals

- Amb què ens hem fixat més? Ens ha sorprès alguna cosa?
- Ens ha incomodat d'alguna manera la posada en escena?

Sobre els personatges

- Quin impacte te la Isa sobre la protagonista, la Mar?
- Què creieu que suposa treballar amb actors i actrius novells? Què ens aporta?

Sobre la guerra

La sessió aborda el tema de la Guerra Civil Espanyola i de la memòria històrica, que és un tema encara molt present al nostre país. De quina manera?

- Què és la Llei de Memòria Històrica?
- Què és el Valle de los Caídos i perquè es va exhumar i traslladar el cos del dictador Francisco Franco a l'octubre de 2019?
- Demaneu que els nois i noies investiguin sobre l'experiència dels seus familiars a la guerra: cartes, fotografies, diaris, memòria oral.
- Podeu consultar arxius en línia i iniciatives de memòria històrica per a conèixer, entre d'altres, la lluita dels familiars de persones desaparegudes durant la guerra i el franquisme:
 - Memorial Democràtic: memoria.gencat.cat
 - Espais de la Batalla de l'Ebre: batallaebre.org
 - Asociación para la recuperación de la memoria histórica: memoriahistorica.org.es
 - Portal de Víctimas de la Guerra Civil y Represaliados del Franquismo del Ministerio de Cultura: pares.mcu.es

Actualment, països d'arreu del món estan immersos en conflictes bèlics que han impactat en la vida de milers de persones que han acabat empresonades, assassinades o refugiades.

Aquestes dues fotografies tenen menys de sis mesos. En una veiem centenars de ciutadans ucraïnesos creuant les vies per aconseguir pujar a un tren i sortir de la zona de guerra.

L'altra fotografia mostra les conseqüències dels bombarejos i els atacs a la ciutat de Mariúpol

Què en sabem d'aquest conflicte? És una guerra civil, una ocupació? Quines conseqüències està tenint per la població d'Ucraïna? I per la resta del món?

Quan ara es parla de la "crisi de refugiats", a què es fa referència? On viuen aquests refugiats? Qualsevol país els pot acollir?

Coneixeu algun altre país que estigui en guerra o immers en un conflicte armat?

GLOSSARI

PLA CINEMATogrÀFIC

Unitat bàsica cinematogràfica. Part de la pel·lícula que va des que la càmera comença a rodar en un moment determinat fins que la càmera deixa de rodar, amb el propòsit d'enregistrar una escena. Les escenes s'acostumen a dividir en diversos plans de diferents tipus. Els més bàsics són: pla general, pla americà, pla mig, primer pla i pla detall.

ENQUADRAMENT

Porció de l'espai recollit a la imatge. En un enquadrament s'emmarca, dins del quadre d'imatge, els objectes i/o persones que es volen filmar.

FORA DE CAMP

Acció o diàleg que té lloc fora del camp visual de la càmera, és a dir, fora del que no és visible per l'espectador.

EL·LIPSI

Consisteix en ometre petits temps entre accions mitjançant l'edició. Aquesta tècnica de muntatge serveix per eliminar un determinat temps natural que (a vegades) no aporta res interessant a la narració audiovisual, o no és necessari per a l'espectador.

LOCALITZACIONS

Indrets on s'ha realitzat la filmació d'una pel·lícula.

FILMOGRAFIA RELACIONADA

- ***El Espíritu de la Colmena*** (Victor Erice, 1973)
- ***Els nens de Rússia*** (Jaime Camino, 2001)
- ***De Jueves a Domingo*** (Dominga Sotomayor, 2012)
- ***Ojos Negros*** (Marta Lallana, Ivet Castelo, Iván Alarcón, Sandra García, 2019)
- ***Las Niñas*** (Pilar Palomero, 2020)

DADES DE CONTACTE

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

935 565 198

<http://blocs.gencat.cat/filmotecaescoles>

<http://www.filmoteca.cat/web/ca/article/filmoteca-les-escoles>

Digital Films

df@digitalfilms.cat

625 850 254

www.digitalfilms.cat